

„Cyrano de Bergerac“ – kaunis lugu ja erakordselt inspireeriv muusika

TEKST KERTTU PILISTE
FOTO HEIKKI LEIS

Tähistamaks eesti muusika-teatri 140. aastapäeva, jõuab 22. aprillil 2023 Vanemuise väikese maja lavale Eino Tambergi muusika ja Jaan Krossi libreto sümbioosis sündinud ooper „Cyrano de Bergerac“ – Vanemuise muusikajuhi Risto Joosti sõnul kahtlemata Eesti tuntuim ooper. Edmond Rostand’ näidendi ainetel loodud ooper avab eeskätt poet-sõduri Cyrano, tema ihaldatu Roxane’i ja kadett Christiani hingelist maailma 17. sajandi Pariisis. Lavastus sünnib koostöös Vanemuise balletijuhi Mare Tommingaga, kelle käsi on „Cyrano de Bergeraci“ juures mängus nii lavastaja, kostüümikunstniku kui lavakujundajana. Lavastuse muusikajuht on **Risto Joost**, kes jagab oma mõtteid „Cyrano de Bergeraci“ ootuses.

Miks „Cyrano de Bergerac“ just praegu lavale tuua?

Sellel on kaks lihtsat põhjust. Esiteks on meil sellele ooperile sobivad lauljad: Pirjo Jonas ja Maria Listra Roxane’i rollis, samuti suurepärased baritonid Simo Breede ja Raiko Raalik. Põhimõtteliselt on „Cyrano“ raames laval kõik, kes on viimaste aastate jooksul kuulunud Vanemuise muusikaosakonna koosseisu või teinud külalisena regulaarselt kaasa meie lavastustes: Atlan Karp, Tamar Nugis,

Taavi Tampuu, Märt Jakobson... Tenorid Oliver Kuusik ja Juhan Tralla laulavad Christiani rolli, Ragueneau rollis on Rasmus Kull ning Seltsidaami rollis Karmen Puis. Samuti on laval nii mees- kui naiskoor.

Teiseks, kuna tegu on Eesti kõige kaunima ooperiga ja ka suurepärase libretoaga Jaan Krossilt, on see täpselt selline tükk, mis sobib meie väikesesse majja. Kuna eesti muusika ja eesti ooperi regulaarne publiku ette toomine on ka meie missioon, siis tundus see loogiline valik.

Ma arvan, et eesti muusikateatri repertuaari ei tohiks hoida tolmuhi all. Pealegi peaks ooper suutma kõnetada tänapäeva inimest, ja seda saab teha ainult juhul, kui inimestele rääkida lugusid, millega nad suudavad suhestuda. Nii Varrese „Põrgupõhja uus Vanapagan“ kui Kaumanni „Kaubamaja“ – mõlemad 2022. aastal Vanemuises esmaettekandele tulnud algupärandid – on väga selge looja sõnumiga, „Cyrano de Bergerac“ samamoodi. Loomulikult peab repertuaar hoidma tasakaalu eesti ooperi ja lääne repertuaari vahel, aga eesti ooperiliteratuuri seas on nii palju esiletõstmist väärt teoseid. Uus materjal saab sealjuures kindlasti rohkem tähelepanu. Ka „Cyrano“ on ooperi mastaabis alles võrdlemisi hiljuti loodud – 1974. aastal – ning võiks veel laiema publiku ette jõuda.

Tunnetad sa tänases ühiskonnas midagi, mis teeb „Cyrano de Bergeraci“ päevakajaliseks?

„Cyrano“ on lugu inimsuhetest – armastusest ning ühiskonnaklassidest, mis on niivõrd igapäevased teemad. Kuigi meil Eestis klassiühiskonda võib-olla nii palju ei tajuta, jõuab see teema algteksti ja tegevuskoha kaudu kuidagi väga lähedale. Ka Estonias tehtud lavastusest on praeguseks pikk aeg möödas. Meil saab see Mare Tomminga lavastuses täiesti uue tõlgenduse.

Võin veel öelda, et muusikaliselt on Tambergil kõik karakterid väga reljeefsed, igäühel on oma äratuntav kompositsiooniline iseloom, oma läbiv lüürika. Nende leitmotiivide kaudu on teos tervikuks kujundatud. Muusikas kerkivad esile puhangulisus ja armastuse teema. Kuna libreto on eesti keeles kirjutatud – minu arvates eesti muusikaliteratuuri seas kõige kaunim –, siis tekib riimidest juba ilma muusikatagi omaette poeesia. Sümbioosis need muidugi võimendavad teineteist.

Tamberg oli erakordselt vaimukas, mänguline ja karakterne isik. Tema looming on jätnud eesti muusikasse kustumatu jälje, ooperimuusikat oleks ta võinud palju rohkem kirjutada.

Milline on sinu suhe „Cyranoga“ ja Eino Tambergi muusikaga?

Kui ma Vanemuise muusikajuhina alustasin, tegime „Cyranost“ kontserdiversiooni. Seal laulsid Juhan Tralla, Pirjo Jonas ja Simo Breede. Tambergi muusikat olen juhatanud rohkemgi, ka salvestanud. Tal on suurepärase oratoorium orkestrile, koorile ja solistidele – „Amores“.

Tamberg oli mu bakalaureusetöö komisjoni esimees. Mul on eredad mälestused temast inimesena. Ta oli erakordselt vaimukas, mänguline ja karakterne isik. Tema looming on jätnud eesti muusikasse kustumatu jälje, ooperimuusikat oleks ta võinud palju rohkem kirjutada. Tal oli ilmselgelt selle peale soont, häälte dramaturgia ja muusika sümbioos sobis talle suurepäraselt. Ometi on ta rohkem kirjutanud instrumentaalmuusikat.

Kuna lavateoseid on Tambergil veel, on ehk lootust neist mõnda tulevatel aastatel Vanemuises näha?

Ei saa välistada. Eesti ooper tervikuna on nii rikalik, et üritame seda tingimata regulaarselt publiku ette tuua. Arvan, et seeläbi tuntakse ka tänapäeva ühiskonnas, et see kunstijaan pole kuidagi unustuse hõlma vajunud. Toimub ikkagi dialog uue ja „vana hea“ vahel. Midagi vana ja äratuntavat, mõni nostalgia element peab ju ka muusikas olema. Ootan „Cyrano“ lavastust väga, sest see on tõesti erakordselt inspireeriv muusika. Eriti ootan koostööd Mare Tommingaga, sest tema viis Tambergi muusikat ja temaatikat tunnetada on minu jaoks väga sisuline ja värske.